

Til
Barne- familiedepartementet

Deres ref.: 19/4950

Oslo, 26. februar 2020

Hørings svar om NOU 2019:20 En styrket familietjeneste

Innledning

Vi viser til NOU 2019:20 om familieverntjenesten. Human-Etisk Forbund er et humanistisk livssynssamfunn med mer enn 95.000 medlemmer. Vi arbeider blant annet for en livssynsnøytral stat og et mangfoldig samfunn.

Human-Etisk Forbund vil i denne høringsuttalelsen konsentrere seg om at rundt 35 % av familievernkantorene drives av aktører med en kristen livssynstilknytning.

Bakgrunn

Dagens situasjon

I dag består familieverntjenesten av totalt 48 familievernkantorer. 31 av disse er statlige mens de øvrige 17 eies og drives av ulike kirkelige stiftelser (se oversikt nederst). Kantorene er spredt over hele landet. De kirkelige familievernkantorene er, i likhet med de statlige, fullfinansiert av det offentlige.

Eksistensen av kirkelige familievernkantor fullfinansiert av staten er hjemlet i dagens lov om familievernkantorer § 2; «*Familievernkantorene drives av den statlige regionale familievernmyndigheten eller den som statlig regional familievernmyndighet inngår avtale med om drift av familievernkantor. De kantorer det inngås slik avtale med, faller inn under denne loven*».

Denne bestemmelsen foreslås i NOUen videreført i § 4 i forslag til ny lov for familieverntjenesten; «*Familietjenestemyndigheten kan inngå avtaler om drift av familiekantorer. Denne loven gjelder for virksomheter som har avtale med familietjenestemyndigheten om drift av familiekantorer*».

Samfunnsutvikling

Vi lever i et samfunn som har blitt mer mangfoldig når det gjelder religion og kultur. Den største endringen i befolkningens livssynstilknytning er ikke innvandring fra muslimske land, men at så mange innbyggere ikke lenger har noen gudstro.¹ Ett tiltak Familievernutvalget har fått i oppgave å vurdere i så måte, er om det bør åpnes for at også andre ideelle aktører enn de kirkelige skal få tilby sine tjenester som en del av den offentlige familieverntjenesten.

Utvalget avviser dette entydig. De konkluderer med at det ikke bør inngås avtaler med andre ideelle aktører enn dagens kirkelige stiftelser. Begrunnelsen for å si nei til dette, er at dagens

¹ <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/7lQnEo/sterk-oekning-i-andel-ikke-troende-i-norge>

ordning fungerer godt, samt at de frykter styringsproblemer og en lite enhetlig tjeneste hvis det kommer inn for mange aktører.

Utvalget slår fast at det i praksis ikke er noen forskjell på tjenesten som ytes av de statlige og kirkelige familievernkontorene. Utvalget mener den kirkelige tilknytningen ikke står i veien for å betjene det stadig økende livssynsmangfoldet i Norge, og råder familievernkontorene, både de statlige og de kirkelige, til å styrke sin mangfoldskompetanse.

Et annet mulig tiltak for å møte det økende mangfoldet, er å gjøre alle familievernkontorene statlige. Utvalget har ikke hatt i mandat å vurdere et slikt tiltak, noe de heller ikke gjør. De kommenterer (s. 223) at en slik løsning ville ha vært ryddig og oversiktlig, men avviser dette raskt med at dagens ordning ikke står i veien for et enhetlig familieverntilbud. Utvalget er imidlertid positive til at kirkelige familievernkontor som selv ønsker å bli statlige, kan bli det.

Utvalget trekker fram at det var kirken som startet med familievernrådgiving i Norge i 1958, ut fra et ønske om å verne om familien som samfunnsinstitusjon og å forebygge skilsmisser. Slike historiske forhold er en viktig årsak til at utvalget mener dagens todelte ordning bør videreføres.

Vurderinger

Kirkens rolle i statlige virksomheter og tjenester

Human-Etisk Forbund anerkjenner at kirken har hatt en viktig rolle i oppbyggingen av den norske familieverntjenesten – en rolle kirken også har hatt i oppbyggingen av skoleverket. Men på samme måte som kirken for lengst har trukket seg ut av den daglige driften i skoleverket, er også tiden nå moden for at kirken trekker seg ut av familieverntjenesten.

De kirkelige familievernkontorene er et eksempel på det fortsatt er tette koblinger mellom stat og kirke i Norge, til tross for grunnlovsendringene i 2012², og at stat og kirke offisielt ble erklært som skilt av kulturministeren i få år senere.³ At kirken trekker seg ut av familieverntjenesten bør være en opplagt og ukontroversiell følge av denne adskilleelsesprosessen.

En mangfoldig befolkning

For at vårt stadig mer sammensatte samfunn skal henge sammen, er det viktig at våre felles velferdstjenester ikke tilbys av omstridte institusjoner som bare en del av befolkningen føler tilhørighet til.

En stor del av Norges befolkning er i dag ikke medlem av et kristent trossamfunn.⁴ Mange av disse vil trolig ikke ha noen problemer med å bli sendt til et kirkelig familievernkontor hvis de har samlivsproblemer. Men omtrent like sikkert er det at en god del ikke-kristne faktisk *vil* oppleve det som et problem å bli sendt til et slikt kontor. Trolig vil de fleste av disse ikke klage eller si fra om dette, siden livssynstilknytningen til familievernkontoret fort blir en bagatell sammenlignet med problemene som gjorde at man oppsøkte familieverntjenesten i utgangspunktet.

Kirkens historisk sett konservative familiesyn er kontroversielt. Det samme kan sies om kirkens historie med fordømmende holdninger til seksualitets- og samlivsmangfold. I øynene til mange brukere (ikke alle, men definitivt noen) svekker dette tilliten de er avhengige av for å kunne dra nytte av familieverntjenesten. Den kirkelige tilknytningen svekker også troverdigheten

² <https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Nyhetsarkiv/Hva-skjer-nyheter/2011-2012/Endringer-i-Grunnloven-og-kirkeloven/>

³ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/fullforing-av-skillet-mellom-staten-og-den-norske-kirke/id2514669/>

⁴ Den norske kirke har ca. 70 prosent av befolkningen som medlemmer. I tillegg kommer kristne trossamfunn utenfor Den norske kirke med ca. 7 prosent av befolkningen. Det blir til sammen ca. 77 prosent. Det betyr at om lag 23 prosent av befolkningen ikke er medlem i noe kristent trossamfunn (kilde SSB).

familievernkontoret selv er avhengig av for å kunne gjøre en god jobb. Det skapes med andre ord en ulempe man ikke hadde hatt hvis tjenesten var statlig.

Spesielt prekært er dette i situasjoner der et par i en skilsmisseprosess er pålagt obligatorisk mekling og bor i et område som dekkes av et kirkelig familievernkontor. Selv om det finnes eksterne meklere og man uansett ikke må betale noe for den obligatoriske meklingen, vil det mange steder av praktiske årsaker (reisevei, tidsbruk mm.) oppstå et press om å velge det nærmeste kirkelige alternativet. Hvis man er alene i et parforhold om å oppfatte den kirkelige tilknytningen som et problem, vil det oppstå en tilnærmet tvangssituasjon.

Stiftelsen Kirkens Familieverns kristne forankring

Det er videre grunn til å minne om § 5 i vedtektene til Stiftelsen Kirkens Familievern (SKF), som eier 13 av de 17 kirkelige familievernkontorene. Her står det blant annet at Stiftelsen Kirkens Familievern «sammen med Den norske kirkes organer» skal «fremme tiltak som bidrar til å virkeliggjøre kirkens diakonale oppdrag».

Kirkens diakonale oppdrag er fastsatt i Den norske kirkes *Plan for diakoni*.⁵ Visjonen for det diakonale arbeidet slås i planen fast å være «*Guds kjærlighet til alle mennesker og alt det skapte, virkeliggjort gjennom liv og tjeneste*». Det teologiske grunnlaget for diakonien er som følger: «*Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet*».

Inntrykket av en tydelig kristen forankring styrkes i et skriftlig innspill SKF har levert til Familievernutvalget.⁶ Her beskriver SKF seg som en selvstendig diakonal stiftelse innen Den Norske kirke. Dette innebærer at de har en verdimessig forankring i hjelpearbeidet, kan vi lese. Denne verdimessige (kristne) forankringen beskrives som en inspirasjonskilde og framheves som den viktigste forskjellen mellom et kirkelig familievern tilbud og et offentlig tilbud. SKF trekker også fram hvor viktig det er at de får handlingsrom til å utvikle sin egen identitet, og er tydelige på at denne identiteten må ha reelt innhold.

Vi kan videre lese om deres tette samarbeid med den kristne *VID vitenskapelige høgskole*. SKF har en avtale med denne høgskolen om å ta mot studenter til praksisplasser, samt en avtale om undervisning, veiledning og utviklingsarbeid. SKF skriver at de ønsker å styrke dette fagsamarbeidet.

Human-Etisk Forbund legger i utgangspunktet til grunn Familievernutvalgets forsikringer om at det ikke er noen reell forskjell på tjenestene til de statlige og kirkelige kontorene. Samtidig gir det grunn til bekymring at SKF har et tett og forpliktende samarbeid med en kristen høgskole, at de fastholder den kristne forankringen som en inspirasjonskilde, og at de ønsker at denne identiteten «må ha et reelt innhold». Hva ligger i dette? For mange kristne handler kristendom om mer enn å være snill og hjelpe folk. For dem handler kristendom om at ekteskapet er hellig, at kvinnens plass er i hjemmet og at homoseksualitet er en synd. Hvordan kan vi være sikre på at SKF ikke rekrutterer folk med et slikt konservativt syn inn i familievern tjenesten, når vi samtidig vet at høgskolen de samarbeider har vokst ut av et miljø der det historisk sett har vært et betydelig innslag nettopp av et slikt konservativt kristendomssyn?⁷

Et annet poeng er at hvis Familievernutvalget har rett i at det ikke er noen reell forskjell på de to tilbudene, blir det jo også uklart hva hensikten med todelingen er.

⁵ <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/plandokumenter/plan-for-diakoni/>

⁶ <https://www.kirkensfamilievern.no/artikler/familievernutvalget-hoeringsuttalelse/>

⁷ VID vitenskapelige høgskole eies blant annet av Det norske misjonsselskap og er et resultat av en sammenslåing mellom Misjonshøgskolen i Stavanger og ulike diakonale høgskoler i Bergen, Sandnes og Oslo.

Er familievern til for kirken eller for brukerne?

Det kan vanskelig sies å være i brukernes interesse at en tredel av landets familievernkontor er kirkelige, og har en uttalt kristen forankring. Hvis noen har interesse av dette, er det kirken og ikke brukerne. I den grad det gir en markedsføringseffekt og bidrar til å profilere kristendommen som en spesielt godhjertet og empatisk religion, så er det kirken som har interesse av dette. I den grad den kirkelige tilknytningen bidrar til å synliggjøre kirkens rolle i oppbyggingen av tjenesten, så er det igjen bare i kirkens interesse.

Men familieverntjenesten er ikke der for kirkens skyld. Den er der for brukerne.

Konklusjon

Human-Etisk Forbund er uenig i at ordningen med kirkelige familievernkontor bør videreføres. I et moderne, mangfoldig samfunn bør alle offentlige fellestjenester være livssynsneutrale og upartiske når det gjelder religion. En sekulær stat er det som best legger til rette for tillit og fellesskap på tvers av livssyns- og kulturforskjeller. **Derfor bør samtlige kirkelige familievernkontor bli statlige.** (Overgangen kan f.eks. i første omgang skje frivillig etter forhandlinger med rimelige overgangsordninger. Fører ikke dette fram, bør staten overføre finansieringen fra det kirkelige tilbudet til nyopprettede statlige familievernkontor.)

Human-Etisk Forbund er i utgangspunktet enig med utvalget i at det ikke bør åpnes for andre ideelle aktører som tilbydere i den offentlige familieverntjenesten. Likevel, hvis man viderefører dagens ordning med kirkelige familievernkontor vil det være i strid med likebehandlingsprinsippet (Grunnloven § 16) å nekte andre å slippe til. Her må staten velge. Enten må tjenesten gjøres helt statlig, eller så må andre livssynsaktører slippe til.

Dagens ordning med eksklusive rettigheter til kirkelige familievernkontor samtidig som man sier nei til alle andre religioner og livssyn, er ulovlig livssynsdiskriminering.

Human-Etisk Forbund advarer staten mot å prioritere ønsket om å synliggjøre kirkens tradisjonelle rolle på bekostning av den troverdigheten og tilliten familieverntjenesten er avhengig av for å gi brukerne et best mulig tilbud. Dette er dessverre dagens situasjon.

Human-Etisk Forbund beklager at utvalget ikke har fått i mandat å utrede en løsning med statlig overtagelse, og ber om at en slik løsning utredes før saken sendes til Stortinget.

Vennlig hilsen
for Human-Etisk Forbund

Trond Enger
Generalsekretær

Vedlegg: Oversikt over statlige og kirkelige familievernkontor.

Familievernkontorer i Norge

kilde: https://bufdir.no/Familie/kontorer_oversikt

Kontor:	Kirkelig?
Familievernkontoret Christiania torv	Stiftelsen Kirkens Familievern
Familievernkontoret Enerhaugen	
Familievernkontoret Homansbyen	
Familievernkontoret Oslo Nord	
Familievernkontoret Asker og Bærum	
Familievernkontoret Østfold	
Familievernkontoret Innlandet	
Familievernkontoret Nedre Romerike	
Familievernkontoret Øvre Romerike Glåmdalen	
Familievernkontoret Follo	Stiftelsen Kirkens Familievern
Familievernkontoret Otta	Stiftelsen Kirkens Familievern
Familievernkontorene Drammen-Kongsberg, avdeling Drammen	
Familievernkontorene Drammen-Kongsberg, avdeling Kongsberg	
Familievernkontoret Hallingdal	Stiftelsen Kirkens Familievern
Familievernkontoret Ringerike	Stiftelsen Kirkens Familievern
Familievernkontoret Søndre Vestfold	
Familievernkontoret Vestfold	
Grenland familiekontor	
Familiekontoret i Aust-Agder	Familievernkontoret i Aust-Agder er opprettet som ideell stiftelse av Agder og Telemark bispedømmeråd.
Familievernkontoret i Vest-Agder, avdeling Kristiansand	
Familievernkontoret i Vest-Agder, avdeling Farsund	
Familievernkontoret Øvre Telemark	Stiftelsen Kirkens Familievern
Familievernkontoret Bergen og omland	
Stiftelsen Bjørgvin familierådgivning	Stiftelsen Kirkens familierådgivning Bjørgvin
Sunnfjord og Sogn familiekontor	
Nordfjord familiekontor	Kontoret eies av en kirkelig stiftelse
Odda familievernkontor	
Stord familievernkontor	
Stavanger familievernkontor	Stiftelsen Kirkens Familievern
Haugalandet familievernkontor	Stiftelsen Kirkens Familievern
Bryne familievernkontor	Stiftelsen Kirkens Familievern
Egersund familievernkontor	Stiftelsen Kirkens Familievern
Familievernkontoret i Namsos	
Familievernkontoret i Levanger	
Familievernkontoret i Trondheim	Stiftelsen Kirkens Familievern
Familievernkontoret i Molde	
Familievernkontoret i Ålesund	
Familievernkontoret i Kristiansund	
Alta og Hammerfest familievernkontor	

Indre Finnmark familievernkontor / Sis-Finnmárkku bearašsuodjalanguovddáš	
Familievernkontoret i Øst-Finnmark	Stiftelsen Kirkens Familievern
Tromsø familievernkontor	
Familievernkontoret i Mosjøen	Stiftelsen Kirkens Familievern
Familievernkontoret i Mo i Rana	Selvstendig kirkelig stiftelse. Bispedømmerådet oppnevner tre av fem styremedlemmer.
Harstad og Narvik familievernkontor	
Familievernkontoret i Bodø	
Lofoten og Vesterålen familievernkontor	
Finnsnes familievernkontor	

17 kirkelige (13 av dem er Stiftelsen Kirkens Familievern)

48 totalt

35 prosent kirkelige